

šolo, 5 delarniških mojstrov, in jednega mizarskega delavca v pomoč mizarskemu mojstru. Mej profesorji so arhitekti, stavbeni in strojevni inženjerji, akademični slikarji in kiparji i. t. d.

Šola ima to prednost, da poduk ni le teoretičen, temveč tudi praktičen v delarnicah, ki so združene s šolo. Tukaj so delarnice za raznovrstni lesni, kovinski in keramični obrt.

Ne uče se le strokovni predmeti v ožjem pomenu, temveč tudi drugi predmeti, ki so potrebni obrtniki. Tako se uči obrtno spisje, obrtno računstvo in knjigovodstvo. Seveda se posebna pozornost obrača risanju, ki je neobhodno potrebno vsakemu naprednemu obrtniku.

Koncem šolskega leta je strokovna šola za umetno vezenje bila priredila razstavo, kateri so se kaj povoljno izrazili razni listi.

Novo šolsko leto na strokovnih šolah s celo letnimi tečajji se začne dne 16. septembra. Vpisovanja se bodo pa vršila dne 13., 14. in 15. septembra. Zimski tečajji za stavbarje, tesarje in kamnoseke, se pa začno dné 3. novembra, vpisovalo se bode pa dné 29. in 31. oktobra, ter dné 2. novembra.

Končujoč te črtice o obrtni šoli v Gradci izjavljamo svojo željo, da bi več Slovencev še pohajalo to šolo, da se bode potem boljši okus in večja obrtna spretnost razširila tudi mej nami, da bomo mogli tekmovati s tujimi izdelki in svoje izdelke izvažati na tuje. Slovenec je nadarjen za razno obrt, ali pomanjkuje mu šole. Da so nas prehiteli drugi narodi, temu je največ to krivo, da se pri nas ni tako skrbelo za poduk, kakor drugod. Seveda še bolj pa želimo, da se naša domača obrtna šola kmalu tako razširi, da našim sinovom ne bode treba hoditi učiti se v Gradec, temveč se bodo lahko izobrazili doma v svojem jeziku. Posebno bi bila potrebna stavbena šola, da bi dobili domače dobre stavbarje, zidarje, tesarje, stavbene mizarje in kamnoseke, da bi potem pri nas večjih zgradb ne postavljali večidel tujci, kakor se žal godi večidel dosedaj. Skrajni čas, da se Slovenci tudi v tem oziru postavimo na lastne noge.

Obrtnijske raznoterosti.

Kako se povekša svetloba svetilnice, ne da bi se več olja potratilo? To dosežeš, če stenj namočiš v jesihu in ga potem skrbno posušiš in še le na to rabiš.

Ohranjenje lesa. Jako neugodne vspehe dosežemo, če les namažemo s premogovim katranom. Katran ne gre v les in ovira sušenje lesa, ki zatorej še rajši trohni. Dosedaj se je jedini carbolineum avenarius za ohranjenje lesa dobro obnesel, ker gre v les in prežene vlažnost.

Kredit za male obrtnike. Na Dunaji osnujejo v kratkem velik kreditni zavod za male obrtnike. Garancijski zaklad je že skoro popolnoma zbran. Dosedaj se je podpisalo nad sto tisoč goldinarjev. Če tudi se ta zavod še le snuje, vendar se že kaže njegov dobri upliv. Videč, da si bodo malo obrtniki lahko kmalu sami pomagali, privatni upniki več tako ne pritiskajo malih obrtnikov, kakor so jih dosedaj. Če se bode ta zavod dobro obnesel, je pričakovati, da se tudi

drugod osnujejo taki zavodi, ki bodo preskrbovali malim obrtnikom potrebni kapital. To bode velika dobrota za male obrtnike. Dosedaj si marsikateri le zaradi tega pomagati ni mogel, ker ni mogel dobiti denarja.

Kmetijstvo.

Kompost

je gnoj, katerega napravljamo iz raznih gospodarskih odpadkov, živalskih, rastlinskih in rudninskih. Kompost, je jako važen za vsako gospodarstvo, ker ima v sebi najboljše redilne snovi za rastlinstvo, kakor dušec, fosforjevo kislino, kali i. t. d. in to v takem stanju, da je rastline lahko posrkajo. Seveda je vrednost komposta jako različna in se ravna po tem, iz kacij odpadkov se naredi.

Največje vrednosti za pripravo komposta so živalski odpadki, kakor, kosti, kri, dlaka, usnjeni odpadki, odpadki strojarij, perutninski gnoj, hrošci, gosenice, polži, odpadki limskih tovarn i. t. d. Od rastlinskih odpadkov se porabijo za kompost, raznovrsten plevel, kolikor je mogoče svež, da se ložje razkroji, krompirjevina, listje, odpadki od prediva, žaganje, spridene preše, odpadki v kletih, v katerih so bili spravljani krompir, repa, korenje i. t. d. Da pa plevelno seme zgubi kaljivost, se mora poprej politi z vrelo vodo, predno se tak plevel dene v kompostni kup. Od rudninskih snovij je za kompost cestno blato in blato iz cestnih jarkov, od rek in iz bazarjev, pepel, saje i. t. d. Premogov pepel.

Za kompost porabi se vse, kar ima v sebi kako gnojino vrednost, kakor smeti, kuhinski ostanki, kolikor se ne pokrmijo, pomije, razno umazana voda.

Pri pripravljani komposta prideni apna, da s tem pospešiš razkrajanje. Razkrajanje pospešuje tudi gnojnica. Stvari, ki se porabijo za kompost se v kakem senčnem kraju nalože na kup in s prstjo pokrijejo, da plini ne uhajajo. Da kup ostane vedno svež, mora se z gnojnico ali z vodo polivati. Včasih je treba kupe preriti, da se vse bolj enakomerno zgnoji. Če je mnogo za kompost porabljenih tvarin, napravi naj se rajši ves kupov nego jeden sam prevelik.

Kompost je hiter gnoj, zato ž njim gnojimo dragocenejšim rastlinam. Posebno je dober za travnike. Pa tudi na polji se da dobro porabiti. O kompostu se je sicer že mnogo pisalo, ali nam se je vendar zdelo potrebno še opozoriti kmetovalce, ker večkrat vidimo, kako je razmetano okrog kmetskih domov razna stelja, ki bi se na ta način dala dobro porabiti za gnoj.

Kmetijske raznoterosti.

Iz Dobrove nam piše prijatelj: Letina se tukaj letos do sedaj še dosti dobro sponaša. Sena se je nakosilo veliko več mimo lani; dasiravno je deževje vedno vmes dregalo, se je spravljalo seno skoraj slednji dan sproti, kar bilo je nakošenega. Žita se je prav veliko našelo. Ječmen se je srednje

dobro, pšenica (radi polega) dobro, a rž pa prav dobro obnesla. Fižol, turšica in krompir oneidovec obetajo tudi poštenega pridelka; zgodnji krompir (stara domača vrsta) pa uže zelo črni. Sadja ne bode mnogo; le gamboveci in nekatere druge pozne vrste so tu in tam zelo polni, a po nekaterih legah so pa sadna drevesa letos popolno prazna zaroda. Dobro sadno letino ugonobilo je ob času cvetja silno neugodno vreme.

Kako ravnati s sladkim krompirjem? Prof. Müller v Thurgau-u se je prepričal, da krompir ne postane sladak zaradi tega če zmrzne, temveč zaradi tega, če je dlje časa v kleti temperatura od -5° do $+2^{\circ}$ C. Pri tej temperaturi se več skroba premeni v sladkor, nego se sladkorja ga izloči v podobni vode in ogljikove kisline. Tak krompir se popravi, če ga imamo dalje časa na večji toploti.

Da se zelje preveč ne skisa, je baje dobro, da se za kadi ali zeljne sode porablja brezov les. Če to ni mogoče, se priporoča, da se v zelje vtakne vsaj brezov kol. Tako zelje ostane dolgo dobro.

Sadno drevje jeseni odveži. Da mraz mladih dreves ne poškoduje po zimi, jih moraš odvezati, ko je jeseni odpalo listje. Prav vzrejeno drevo se po zimi pač upogne, zlomi se pa ne. Kol po zimi odstrani, da se drevo vanj ne drgne. Skušnje so pokazale, da dve leti itak noben kol ne stoji, če nečemo, da bi drevo držalo kol, ne pa kol drevesa. Tudi lepševalna in rajdna drevesa in vinske trte naj se po zimi odvežejo.

Korenje dobra krma za konje. Korenje ne ovira prebavljanja, temveč ga pospešuje in se zatorej priporoča posebno za konje. Konju smeš dajati na dan do 2 kilo korenja, več pa tudi ni dobro. Posebno kadar konji težko delajo ni jim dobro dajati preveč korenja, pa premalo ovs. Repa, pesa pa nista tako dobri za konje, kakor korenje, ker radi ovirati prebavljenje.

Kmetijske šole v Avstriji. V naši državni polovici je 103 kmetijskih šol in sicer 1 visoka šola na Dunaji, 16 srednjih šol, 56 nižjih šol in 30 nižjih šol za posebne stroke.

Poučni in zabavni del.

Potopisne črte.

Iz Ljubljane v Ljubljano.

Spisuje Jos. Levičnik.

(Dalje.)

Kolikor dalje sega zgodovina kakega mesta ali kraja nazaj v tmino časov in preteklosti, toliko bolj plitvi so dotični zgodovinski viri, in tudi nezanesljivši. To velja tudi o Zagrebu. Ime, rod in tudi osode prvih vtemeljiteljev so popolnoma neznane, in javaljne se bo to kedaj razjasnilo. Zgodovinarji o tem namreč niso edinih misel. Več njih je, ki ne dvomijo, da sega pričetek Zagreba v čase pred Kristusom; drugi trdijo, da so Rimljani za čase svojega gospodstva čez Panonijo tukaj vtemeljili svojo prvo naselbino (colonie). Gotovo pa je, da so se v teku sedanjega stoletja izkopali na raznih krajih mesta denarji iz časov Konstantina Velikega (324—337); njegovega sina Konstancija I (337—361), in cesarja Valentiana (425—455); tedaj se z gotovostjo zamore trditi, da se je na mestu sedanjega Zagreba že v IV. stoletju po Kristusu nahajala rimljanska naselbina. V zgodovini se vendar vprvič omenja mesto Zagreb še

le proti koncu enajstega stoletja. L. 1093 vstanovil je namreč prvi ogersko-hrvatski kralj Ladislav (Sveti) zagrebško škofijo, dal sozidati škofijsko (stolno) cerkev in rezidenco. Temu je sledila večja naselitev mnogih hrvatskih rodbin, pa tudi ptujih trgovcev, zidarskih mojstrov, kamnosekov, kiparjev in raznovrstnih rokodelcev. Nastanili so se po višini Grič na prostorih sedanjega zgornjega mesta, na severni strani sedanjega Jelačičevega trga in deloma tudi po današnji Ilici. Zgodovina XII. veka Zagreba nič ne omenja, pač pa ona XIII. veka. Okoli l. 1220 se je namreč v vojski Andreja II. z njegovim upornim sinom Belo, vojvodom slavonskim, pridružil en del Zagrebčanov prvemu, en del pa drugemu, t. j. očetu in sinu. O pričetku l. 1242 je bil Zagreb od Tartarjev premagan, osvojen, oropan in opustošen; zlasti hudo je bila oškodovana stolna cerkev. Ravno to leto je kralj Bela IV., od Tartarjev na Ogerskem premagan, pribežal v Zagreb, kjer je bil od prebivalcev zgornjega mesta srčno sprejet. Iz hvaležnosti za to povzdignil je Zagreb v dostojanstvo kraljevega svobodnega mesta, obdaroval ga z mnogimi predpravnicami, vtrdil ga, sozidati si dal svojo rezidenco in določil ga za sedež slavonskih vojvodov. (Pod tem imenom ni bila zapopadena edino le današnja Slavonija, ampak tudi severni in srednji del sedanje Hrvatske.)

Ker so slavonski vojvodi čislali posebno umetnije, je to privabilo mnogo umetnikov raznovrstnih strok v Zagreb, in zaslula je njegova veljava na daleč okrog, kar je trajalo eno celo stoletje. Da je pri taci razmerah vedno bolj rastlo in se razvijalo mesto, ter se množilo prebivalstvo, je jasno. Dobil je takrat Zagreb nekako svojo sedanjo obliko, t. j. zgornje in spodnje mesto. Od l. 1220 do pričetka XIV. stoletja živeli so stanovniki zgornjega in spodnjega mesta v miru in slogi; ko pa je izumrl kraljevski rod Arpadov, in se je vršila volitev novega kralja, izreklo se je kraljevo svobodno mesto Grič (sedanje zgornje mesto) za Karola Martel-a, in po njegovi smrti za njegovega sina Karola Rob. Anjov-skega, ki je bil pozneje tudi kronan v Zagrebu za kralja. Tadanji zagrebški škof in stolni kapitelj izrekli so se vendar kot pristaši slavonskega vojvode Andreja, ker jim je le-ta podelil več znamenitih privilegij in tudi dal pravico, da smejo pobirati davščine od stanovnikov kraljevega svobodnega mesta Grič. To je bil povod hudemu sovraštvu sosednih dveh mest, ki je trajalo na desetletja, in imelo vmes tudi krvave nasledke. — L. 1273 vršil se je v Zagrebu prvi v zgodovini zaznamovani slavonski deželni zbor. — V tem pa so planili Turki v Slavonijo in Hrvatsko; — kot strahovita nevihta razširile so se neštevilne turške čete po obeh pokrajinah, ropale, morile, požigale in opustoševale ter v tla pomandrle vse, kar se jim je stavilo v bran. Stolni kapitelj je vsled tega obdal tudi ostalo — kapiteljsko mesto — z močnim obzidjem; prebivalstvo obeh mest je v silnem strahu in bojazni pred Turki podalo si prijateljsko roke, združilo se v vsкупno obrambo mesta pred sovražnikom, kar je